

15 jaar georganiseerde fokkerij van de Nederlandse Boergeit.

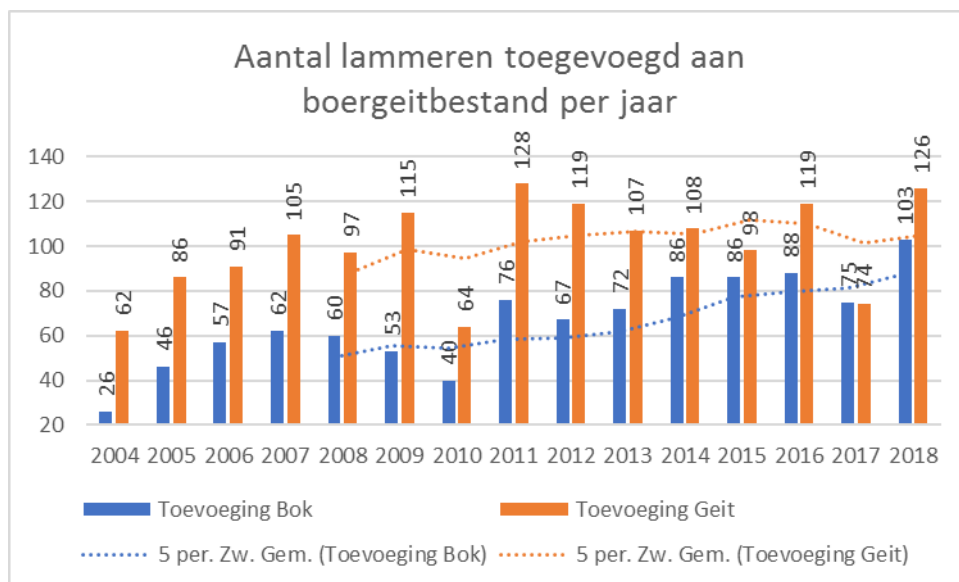
Door Theo van der Meer

Voorzitter fokcommissie Nederlandse Boergeit

Inleiding.

Het boergeitenras is een populair ras in Nederland. De vraag is groot en het aanbod relatief gering. De prijzen die betaald worden voor goede fokdieren en voor lammeren zijn dan ook navenant. De oorsprong van het gros van onze dieren is Duits. In het verleden zijn daar, veel generaties terug, boergeiten ingekruist in inlandse rassen. Invloeden daarvan zien we soms nog terug in de wilde stand van de hoorns, in het rechte neusprofiel en in een matige aanleg voor bespiering, zaken die we nog bij veel geiten in Nederland waarnemen.

Om een indruk te geven van de omvang en groei van de populatie sinds 2004, laat onderstaande grafiek het aantal binnen het NOG jongveeregister geregistreerde bok-en geitlammeren zien vanaf die beginjaren t/m 2018.

Duidelijk zien we, dat de trendlijn stijgend is. Het ras wint dan ook duidelijk aan populariteit. Geen wonder, want boergeiten houden geeft het beste van twee werelden. Als liefhebber wil je enerzijds geiten houden, anderzijds hangt de moderne mens steeds meer aan vrijheid en onafhankelijkheid. Met de aanschaf van een boergeit kies je voor een ras dat weinig werk en veel vrijheid oplevert. Er hoeft immers niet gemolken hoeft te worden: het is een vleesras waarbij moeder de lammeren zelf grootbrengt om daarna de melk snel op te trekken. Daarbij is de boergeit een vriendelijk, makkelijk, sterk en gezond geitenras dat jaarrond lammeren kan en dus veel minder seizoensgebonden is dan onze melkrassen.

In Nederland wordt nu dus zo'n 15 jaar georganiseerd met boergeiten gefokt binnen de Nederlandse Organisatie voor de Geitenfokkerij (NOG). In de afgelopen paar jaar hebben we steeds opnieuw teruggekeken om de resultaten van het gevoerde beleid in de stamboekfokkerij eerlijk te beoordelen. Hierbij gebruikten we naast eigen waarneming ook gegevens van stamboek inspecties, die al jarenlang vastgelegd zijn in het stamboekprogramma.

In dit artikel presenteert de fokcommissie Nederlandse Boergeit de fokkerijresultaten over de eerste 15 jaar, het gevoerde beleid en de wijzigingen daarin. Toen de fokcommissie zich na zo'n 8 jaar fokkerij dezelfde evaluatievraag stelde, werd geconstateerd dat met name op de verbetering van beenwerk en op een ruimere bespiering ingezet moest worden, voor het laatste met nadruk op de

bespierung van de bil. We dachten dat de aanwezige diversiteit in bilbespierung voldoende ruimte bood voor verbetering, evenals we dat dachten voor het beenwerk.

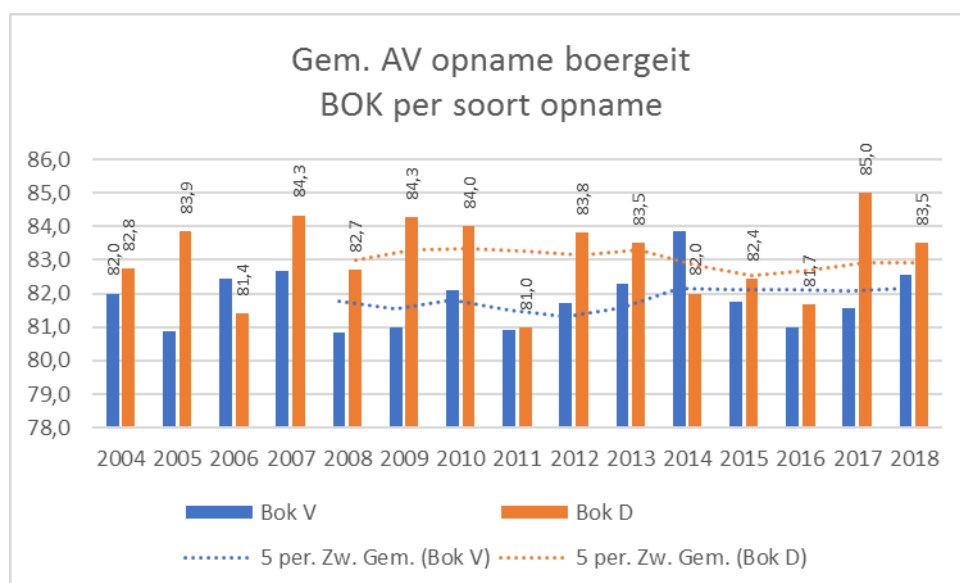
Vanaf het begin van de stamboekfokkerij van boergeiten in Nederland worden de dieren opgenomen in het stamboek met een beperkt aantal (7) inspecteurs. Vanaf het eerste moment deden ze hun best de lineaire beoordeling en de waardering uniform uit te voeren. De laatste paar jaar is het aantal inspecteurs voor boergeiten in overleg met de fokkers bewust nog verder teruggebracht naar 3 en om de uniformiteit in de waardering nóg verder te bevorderen worden inmiddels ook alle dieren opgenomen met twee inspecteurs. Zij evalueren onderling jaarlijks hun beoordeling en waardering van de opgenomen dieren. Dat dit er door beperktere beschikbaarheid van inspecteurs toe leidt dat op slechts een beperkt aantal (jaarlijks met de fokkers afgestemde) keuringen dieren geïnspecteerd kunnen worden, wordt door de fokkers voor lief genomen in het belang van de onderlinge vergelijkbaarheid van de opnamerapporten. Naast inspectie op een beperkt aantal keuringen is een dag per jaar gereserveerd voor huiskeuringen op verzoek van de boergeitfokkers. Deze hebben dan ook duidelijk voor ogen dat alleen uniformiteit in de waarderingen vergelijkbaarheid kan opleveren en daarmee waarde voor de evaluatie van georganiseerde stamboekfokkerij.

Met de uitslagen van stamboekinspectie kunnen we, zij het met enige terughoudendheid vanwege de relatief geringe aantallen, een onafhankelijke, eerlijke analyse doen op gemiddelde fokkerijresultaten van de Nederlandse populatie boergeiten door de jaren heen. Daarvoor werd de waardering bij inspectie van het algemeen voorkomen, het beenwerk en de bespierung geanalyseerd. Het laatste onderdeel, bespierung, hangt uiteraard exclusief vast aan het doel van de fokkerij van vleesgeiten en is daarom voor het ras van groot belang.

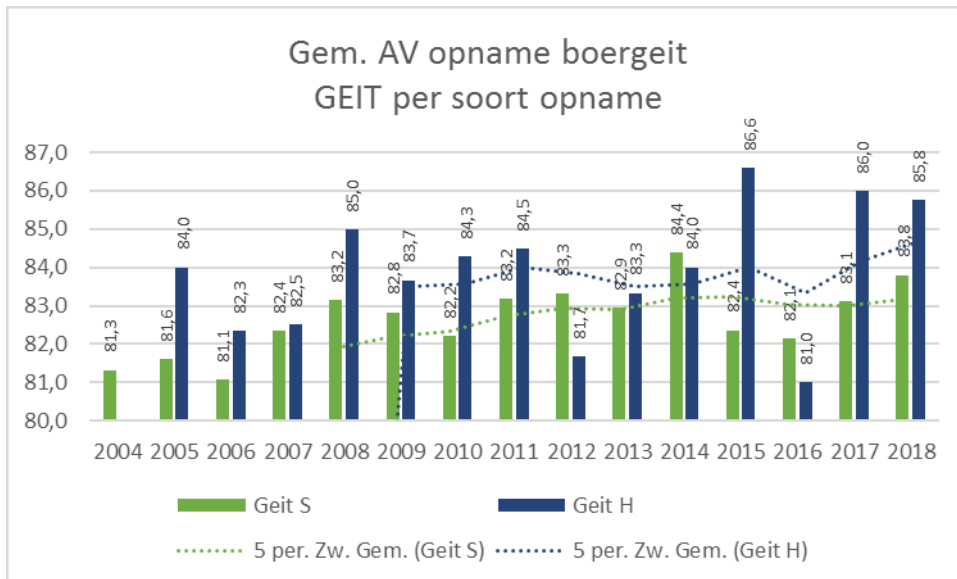
Analyse op het gemiddeld gewaardeerde Algemeen Voorkomen.

In onderstaande grafiek zien we het gemiddelde Algemeen Voorkomen (AV) waarmee per jaar tussen 2004 en 2018 de boergeit **bokken** gewaardeerd werden, uitgesplitst in voorlopige stamboekopname (V) voor boklammeren en definitieve stamboekopname (D) voor bokken vanaf de leeftijd van 1 jaar. Om de trend daarin te kunnen ontdekken is een trendlijn met het zwevend gemiddelde, steeds over 5 jaren, opgenomen (de stippellijnen). We zien dat de gemiddelde waardering voor het AV bij de voorlopige stamboek opnames slechts heel beperkt is toegenomen ($\pm 0,3$ punten). Bij de definitieve opnames is van toename überhaupt geen sprake.

De herkeuringen van bokken zijn in aantal dusdanig gering, dat deze in de grafiek niet opgenomen zijn.

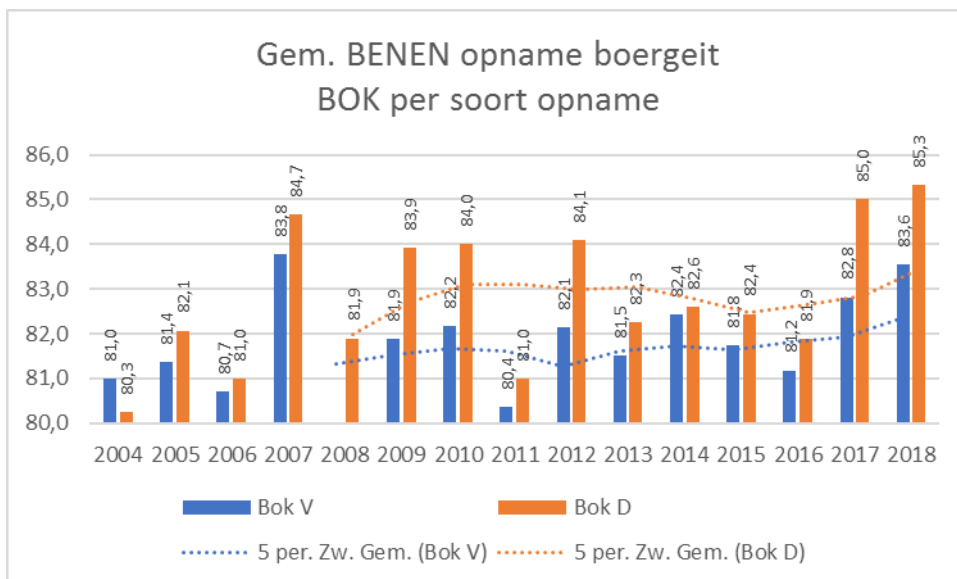
In de volgende grafiek laten we hetzelfde zien voor de **vrouwelijke boergeiten**. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen een eerste stamboek opname vanaf 1 jaar (S) en een herkeuring, die vanaf 2 jaar jaarlijks kan plaatsvinden (H). De eerste stamboekopnamen laten een bescheiden stijgende trend zien (± 1 punt). Bij herkeuringen is hiervan geen sprake.

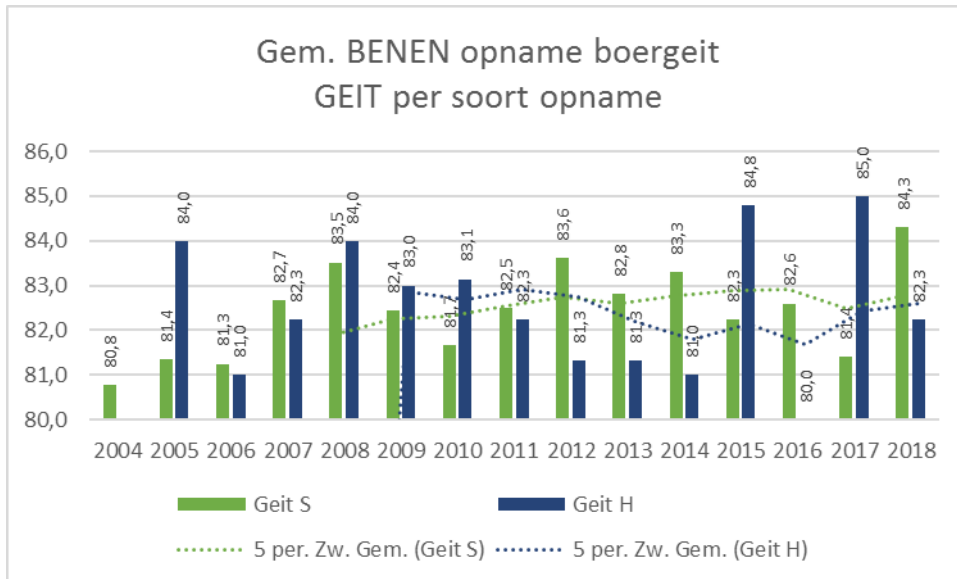
Analyse op de gemiddelde waardering voor beenwerk.

In de onderstaande grafiek wordt de waardering voor beenwerk getoond bij **bokken en boklammeren**.

De eerder ingezette aandacht voor kwaliteit van het beenwerk lijkt echt zijn vruchten af te werpen. We kunnen ons verheugen in een duidelijke stijgende lijn. Dit past ook bij wat we waarnemen op keuringen: waar we eerdere jaren nog veel dieren tegenkwamen met bemerkingen op de stand van de achterbenen, die veelal krom waren, en op de koten die nogal eens week te noemen waren zien we dat hierin de kwaliteit voorzichtig vooruit gegaan is.

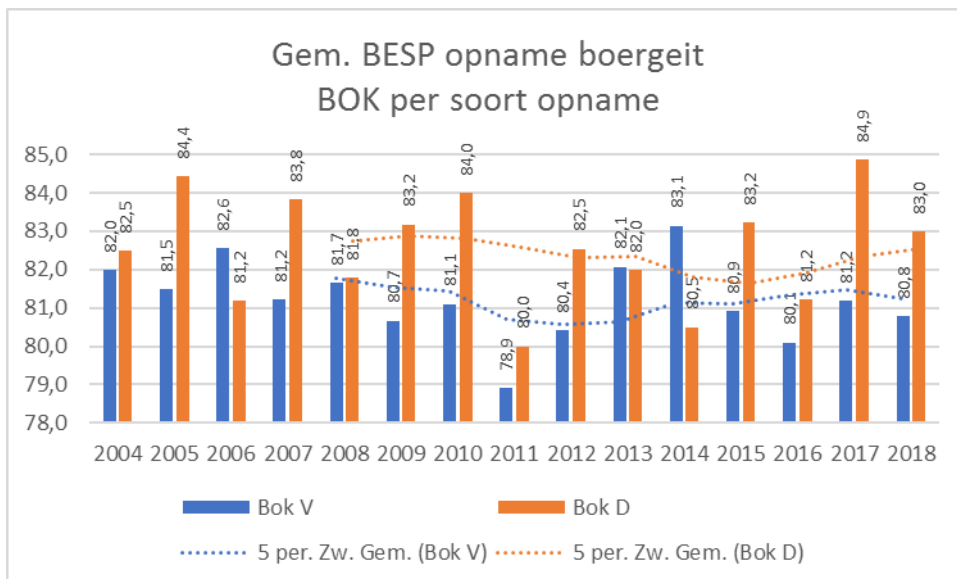
In de tweede grafiek zien we dezelfde analyse bij de geiten, waar de voorzichtig stijgende lijn ook waar te nemen is, vooral bij de eerste stamboekkeuring.

Analyse op de gemiddeld gewaardeerde bespieroening.

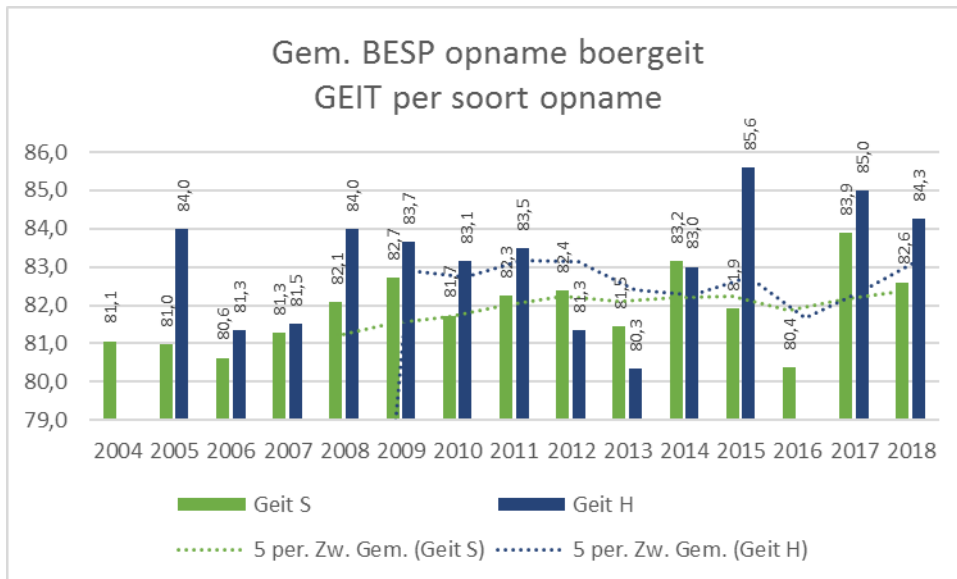
Onderstaande grafiek laat de gemiddelde waardering zien die toegekend is voor bespieroening van de aangeboden **bokken en bokklammeren**.

In de trendlijn kunnen we zien dat bij de bokklammeren de gemiddelde waardering voor bespieroening niet is toegenomen, hoewel we na een aanvankelijk afgenomen gemiddelde waardering wel weer wat in de lift zitten. Hetzelfde zien we voor de definitief opgenomen bokken.

De tweede grafiek bij het onderdeel bespieroening betreft de waardering hiervan bij de eerste- en vervolgoptnamen van de **vrouwelijke dieren**.

Bij de eerste optname (S) zien we een bescheiden toename van de waardering (± 1 punt). Bij vervolgoptnamen is deze trend afwezig.

Voorzichtige conclusies.

Als we kijken naar de resultaten van de toegekende gemiddelde waardering bij stamboekopname dan is er, behoudens op de lichte verbetering in kwaliteit van het beenwerk, in de breedte nog geen reden om voor de populatie boergeiten in Nederland heel hard te juichen. We zien voor zowel de onderdelen Algemeen Voorkomen als Bespiering weliswaar geen achteruitgang, maar de voorwaartse beweging is nog wel heel voorzichtig en beperkt. Oorzaak hiervan moeten we wellicht zoeken in twee dingen:

1. De beperkte omvang, de beslotenheid en het gebrek aan verscheidenheid binnen de populatie Nederlandse boergeiten. Als binnen een populatie van beperkte omvang en weinig verscheidenheid in kwaliteit een eigenschap, bijvoorbeeld die voor extra bespiering, niet aanwezig is, dan is de kans klein dat binnen dezelfde populatie door selectieve fokkerij veel verbetering te verwachten is. Daarbij werd twee jaar geleden na analyse van Wageningen Research geconcludeerd, dat binnen de populatie boergeiten de onderlinge verwantschap groot is en dat maatregelen nodig zijn om een té grote verwantschap te keren. Selectie van een beperkte groep er uit springende dieren voor inzet in de fokkerij zou dan de onderlinge verwantschap slechts vergroten.
2. De aanvankelijk gekozen richting in de fokkerij, waarbij met name de nadruk lag op veel "bot", leidde in de breedte niet tot meer bespiering maar had helaas wel grofheid tot gevolg, wat ongewenst is. Deze constatering werd 3 jaar geleden binnen de fokcommissie gedaan en met de fokkers besproken. Een belangrijk nuanceverschil in de waardering en beoordeling was nodig om de aanleg van kwaliteitsvlees verder te gaan verbeteren.

Genomen maatregelen.

Binnen de fokcommissie is nagedacht over een aantal maatregelen, die inmiddels ook ingezet zijn.

- i. Aanbrengen van nuancering in de beoordeling en waardering van boergeiten

- ii. Instroom van vers bloed, waarmee de verwantschap binnen de populatie positief beïnvloed wordt, zo mogelijk tegelijk met de kwaliteit in de gewenste vooruitgang in bespiering
 - iii. Stimuleren van een zo breed mogelijke inzet van de aanwezige diversiteit binnen de eigen populatie
- ad i. De nuancering in beoordeling en waardering van de dieren is in overleg met de fokkers van boergeiten aangebracht. Positieve waardering van meer vrouwelijkheid, een fijne beharing en een dunne soepele huid bij de volgorde van het plaatsen van dieren op een keuring heeft inmiddels steeds aandacht op instructiedagen voor keurmeesters en ook de 3 inspecteurs nemen dit mee in hun beoordeling en waardering. Ook is er aandacht voor een positieve waardering van ruime lichaamsmaten en wordt iets meer zwaarte toegekend aan het onderdeel "ontwikkeling".
- ad ii. Inmiddels heeft een vijftal Nederlandse fokkers in 2018 de hand gelegd op onverwant buitenlands bloed dat via Engeland binnengehaald werd. Dit brengt zeker meer onverwante genen binnen in de Nederlandse populatie, bovendien worden hiermee ook gewenste eigenschappen uitgebreid en ingebracht. De resultaten hiervan hopen we vanaf 2020 voorzichtig terug te gaan zien in de toegekende waardering. In Engeland zien we in de

afgelopen paar jaren duidelijk een trend van meer bespierde boergeiten van beter type met aanmerkelijk meer van de gewenste vrouwelijkheid. Hoewel we niet beschikken over soortgelijke als bovengenoemde trendgegevens, hebben we dit op een drietal studiereizen naar Engeland, die een aantal fokkers en de drie stamboekinspecteurs ondernamen, wel met het oog kunnen waarnemen. Heel opvallend hierbij is, dat het gewenste type en de ruimere bespiering gepaard gaat met een andere kopvorm. Zien we in Nederland nog veel dieren met een nagenoeg recht neusprofiel (wat wijst op invloed van melkgeiten in de afstamming), dan valt ons in Engeland op dat het neusprofiel ronder geworden is onder invloed van nieuw bloed. Op de foto de kop van een lam waarbij de

- Engelse invloed al duidelijk een begin heeft gegeven in het rondere neusprofiel. Dat verse bloed is in Engeland binnengekomen uit Australië in de vorm van embryo's en sperma. Op haar beurt is ruim een decennium geleden onder door de Australische overheid gecontroleerde voorwaarden vers bloed binnengehaald uit Zuid Afrika, het land van herkomst van de Boergeit. Dit gaf een boost aan de kwaliteit in Australië en via embryotransplantatie daarmee ook in Engeland. In Nederland maken we hiervan nu gebruik, net als in veel meer Europese landen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is duidelijk aandacht voor hoogtemaat!
- ad iii. Binnen de NOG, en daarmee ook binnen de gehanteerde fokkerijregels voor boergeiten, bestonden (en bestaan bij drie andere rassen nog steeds) beleidslijnen die de mogelijkheid tot een bredere inzet van verscheidenheid aan aanwezige genen en eigenschappen tegenwerken. Bij de boergeiten geldt sinds 3 jaar de logische regel dat het paren van een volbloed bok aan een volbloed geit een volbloed lam geeft, zowel in de mannelijke als in de vrouwelijke lijn. Bij het boergeitenras is dit door de fokkers positief ontvangen, bij sommige

andere stamboekrassen stuit deze beleidswijziging, die op zicht goed is voor de diversiteit binnen de populatie, op verzet van met name de grootleveranciers van bokken.

Tenslotte.

Binnen de boergeitenfokkerij is het inspirerend te zien dat de eensgezindheid van de fokkers te werken aan verbetering én de bereidheid van een belangrijk aantal om te investeren in nieuw beleid én in vers bloed, toekomstperspectief geeft. Er moet in Nederland nog veel verbeterd worden binnen dit mooie ras en dat gaat het snelst, als fokkers openstaan voor verandering, fokcommissies enerzijds de keuzen in fokkerij bij de fokkers laten maar anderzijds leidend zijn in het stimuleren van vooruitgang door samen met de fokkers beleid te hanteren. Soms kan dat haaks staan op individuele belangen voor de korte termijn. Omdat de boergeitfokkers binnen de NOG dít begrijpen, ligt er een mooie toekomst voor het boergeitenras in het verschiet.